

Motion till riksdagen 2022/23:2055

av **Anders Ygeman m.fl. (S)**

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2023 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer jämställd och individualiserad föräldraförsäkring och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka den ekonomiska familjepolitiken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en tillfällig höjning av barnbidraget med 200 kr per månad under januari till mars 2023 och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anslå 4,86 miljarder kronor för en kompensation i form av en tankrabatt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta arbetet för att stävja fusk och utnyttjande av våra gemensamma trygghetssystem och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förhindra att föräldraförsäkringen blir en segregationsfälla och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om BUMS-utredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En generell välfärd som omfattar alla familjer

Sverige är ett av de länder i världen där barn har de bästa förutsättningarna att växa upp. Sverige har en lång historia av att genom familjepolitiken förenkla vardagspusslet för barnfamiljer, utjämna ekonomiska villkor, förbättra levnadsförhållanden för barnhushållen och bekämpa barnfattigdomen. Utgångspunkten för den socialdemokratiska familjepolitiken är att alla barn ska få en bra start i livet, utvecklas och kunna förverkliga sina drömmar.

Samtidigt ser vi att fler barn tvingas växa upp i fattigdom i takt med att klyftorna i samhället växer. Barnfattigdom finns för att barnens föräldrar lever i ekonomisk utsatthet. Det bästa sättet att bekämpa barnfattigdom är att se till att föräldrarna ges möjlighet att arbeta. Men den ekonomiska familjepolitikens utjämnande effekt är nödvändig för att öka jämlikheten, jämställdheten och minska barnfattigdomen.

Den svenska välfärdsmodellen med generell välfärd, ett jämställt föräldraskap och barnperspektivet är grundläggande för den socialdemokratiska familjepolitiken. Alla barn ska kunna växa upp under trygga förhållanden och det är samhällets ansvar att kompensera för ojämlika förutsättningar.

En mer jämställd föräldraförsäkring

Familjepolitiken ska genomsyras av idén om jämställdhet. En generös föräldraförsäkring som skapar förutsättningar för och ställer krav på ett jämställt nyttjande av försäkringen bidrar till en mer jämställd arbetsmarknad och samhälle i stort. Det är viktigt för svensk ekonomi. Barn behöver en nära relation till sina föräldrar. Därför är det viktigt med ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Det är fortfarande en majoritet av kvinnorna som tar huvudansvaret för hem och familj. Bristen på jämställdhet blir tydligare när man får barn. Och det är oftast kvinnorna som arbetar deltid när barnen är små.

För att öka barnens rätt till sina föräldrar och för att jämställdheten ska uppmuntras bör föräldraförsäkringen individualiseras och delas i tre delar. Föräldraförsäkringen är idag individuell med möjlighet att avstå dagar till den andra föräldern. Sedan den 1 januari 2016 är 90 dagar reserverade för respektive förälder. Dessa dagar kan inte överlåtas från den ene föräldern till den andre. Vi behöver göra mer för att se till att föräldraförsäkringen nyttjas mer jämställt. För att öka barnens rätt till sina föräldrar och

för att jämställdheten ska uppmuntras bör föräldraförsäkringen individualiseras och delas i tre delar. Utöver det är även en successiv höjning av taket i den tillfälliga föräldrapenningen en angelägen reform.

Förhindra att föräldraförsäkringen blir en segregationsfälla

Om man tar ut föräldrapenning i Sverige är normalt sett 90 dagar per förälder öronmärkta och kan inte utnyttjas av den andra. Syftet är främst att fler pappor ska vara föräldralediga. Detta gäller dock bara för dem som har en sjukpenninggrundande inkomst, SGI. Föräldrar som har låg inkomst eller ingen alls får istället ersättning på grundnivå, och där finns inga reserverade dagar. Detta vill vi ändra så att 90 dagar var reserveras åt föräldrarna även på grundnivå. Detta kommer att medverka till att fler utrikesfödda kvinnor kommer in på arbetsmarknaden. Dagens regler i föräldraförsäkringen är en segregationsfälla för kvinnor. Därför måste vi göra det som krävs för att få nyanlända kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Förslaget kommer att påverka cirka 70 000 personer.

Stötta de mest utsatta barnfamiljerna

Barn- och familjeersättningarna bidrar gemensamt till att stärka barnfamiljernas ekonomiska situation. Samtidigt vet vi att många barnfamiljer, särskilt ensamstående med flera barn, har det ekonomiskt tufft och är i en utsatt situation. För låginkomstfamiljer har barn- och familjeersättningarna stor betydelse. Särskilt betydelsefulla är barnbidraget, bostadsbidraget och underhållsstödet.

Barnbidraget går till alla barn, oberoende av föräldrarnas inkomster. Det är därmed en del av det generella välfärdssystemet. För första gången sedan 2006 höjdes barnbidraget 2018 med 200 kronor mer. Den socialdemokratiskt ledda regeringen har höjt inkomstgränserna i bostadsbidraget till barnfamiljer och med anledning av coronapandemin har barnfamiljer som har bostadsbidrag ett automatiskt ekonomiskt tillfälligt tillskott. Förstärkningarna inom bostadsbidraget är en direkt ekonomisk förbättring för många av de mest utsatta barnfamiljerna.

De satsningar som gjorts under den socialdemokratiska regeringen för barnfamiljer med låg ekonomisk standard är av stor betydelse ekonomisk utsatthet och för att bekämpa barnfattigdom men menar att ytterligare satsningar behövs.

Arbetet med att stärka den ekonomiska familjepolitiken, stötta barnfamiljer som lever i ekonomisk utsatthet och minska inkomstskillnaderna mellan ensamstående med och utan barn behöver dock fortsätta. Därför har exempelvis inkomstgränserna i

bostadsbidraget och nivåerna i både barnbidraget och underhållsstödet höjts, men ytterligare åtgärder behöver genomföras.

Vi befinner oss i ett svårt ekonomiskt läge. Rysslands olagliga invasion av Ukraina har inneburit en ökad ekonomisk osäkerhet i hela världen, och i Sverige ser vi tydligt hur inflationen ökat på bred front samtidigt som vi går mot en lågkonjunktur. Prisökningarna äter sig in i människors plånböcker, vid bensinmacken och vid kassan i matbutiken. Svenska familjer ska inte behöva bära den kostnaden eller otryggheten ensam. Barn ska aldrig behöva betala priset vid en ekonomisk kris. Därför finns anledning att stötta särskilt ekonomiskt utsatta barnfamiljer. Därför vill vi göra en särskild satsning på barnfamiljer för år 2023 genom en tillfällig höjning av barnbidraget med 200 kronor per månad under januari till mars.

Boendekostnaden är den största enskilda utgiftsposten för många hushåll och för att minska risken att barnfamiljer inte kan betala sina boendekostnader är det lämpligt att under en begränsad tid förlänga det förstärka bostadsbidraget till barnfamiljer med ett tilläggsbidrag, som infördes av den socialdemokratiska regeringen. Stödet innebär en tillfällig höjning av bostadsbidraget med ett belopp som motsvarar 25 procent av storleken på det preliminära bostadsbidraget utan att en särskild ansökan krävs. Vi stödjer därför regeringens förslag om att förlänga höjningen t.o.m. juni 2023.

Kompensation för höga drivmedelskostnader

Många hushåll, inte minst barnfamiljer, drabbas hårt av de höga drivmedelspriserna. För att minska den börda för hushållen, inte minst barnfamiljerna, som de ökade drivmedelspriserna har inneburit sedan Putins Ryssland inledde den olagliga invasionen i Ukraina, föreslår vi en tankrabatt för vissa hushåll. Vi föreslår därför att 4,86 miljarder kronor tillförs anslag 99:1, för en ny särskild tankrabatt för höga drivmedelskostnader.

Tankrabatten baseras på tre utgångspunkter:

- Tankrabatten viktas geografiskt utifrån Tillväxtverkets indelning i sex kommuntyper,
- Tankrabattssumman beräknas per bilar under ett individuellt inkomsttak på max 50 000 kronor per månad,
- Ett tak för tankrabatten införs per bil på max 2 000 kronor.

Förslaget innebär att invånare i kommuner som i huvudsak består av landsbygd med sämre möjligheter till kollektivtrafik och där behovet av egen bil är större, får en högre rabatt, medan invånare i större samhällen, större städer och storstäder, får en gradvis

mindre tankrabatt. I större städer och mer tätbebyggda områden är kollektivtrafiken mer utbyggd och därför är det rimligt att tankrabatten där är lägre än i glesbygd där familjer är mer hänvisad till egen bil för att få vardagspusslet att fungera. Detta innebär att en familj med en bil i exempelvis Vilhelmina, Vetlanda eller Bjuv kommer att få en tankrabatt på 2 000 kronor per år eller 166 kronor per månad. Motsvarande familj i exempelvis Skellefteå, Strömstad eller Skurup får en tankrabatt på 1 400 kronor per år eller 116 kronor per månad. I kommuntyper såsom Landskrona, Ludvika eller Luleå blir tankrabatten 1 000 kronor per år eller 83 kronor per månad och i kommuner i eller nära storstäder, såsom Staffanstorp, Sundbyberg eller Mölndal blir tankrabatten 400 kronor per år eller 33 kronor per månad. I familjer med två bilar blir tankrabatten den dubbla.

Stävja fusk och utnyttjande av våra gemensamma trygghetssystem

Våra gemensamma skattemedel ska gå till människor som har rätt till ekonomisk trygghet och till att stärka vår gemensamma välfärd – inte till den organiserade brottsligheten.

Den socialdemokratiska regeringen har skärpt bidragsbrottslagen och gett Försäkringskassan ett särskilt uppdrag att samordna flera myndigheter för att öka kontrollen över våra utbetalningar. En ny myndighet kommer på plats för att säkerställa utbetalningar från våra välfärdssystem så att vi upptäcker strukturellt fusk. Regeringen bör arbeta vidare i samma riktning för att säkerställa att de människor som har rätt till stöd från trygghetssystemen får det men inte de som försöker sko sig på andra.

Minskad skuldsättning och ökad träffsäkerhet i bostadsbidrag och underhållsstöd

Nuvarande utformning av regelverket för bostadsbidrag leder till betydande problem med skuldsättning. Det beror i hög grad på att bidraget betalas ut som preliminärt bidrag baserat på inkomsterna och att bostadsbidraget bestäms slutgiltigt först när Skatteverket beslutat om slutlig skatt. Många familjer blir därför återbetalningsskyldiga. Skulder på grund av bostadsbidrag är de sammanlagt största skulderna som enskilda har till Försäkringskassan. Betalningsskyldighet i underhållsstöd bygger i stället på inkomster som hämtas från en två år gammal inkomst enligt ett beslut om slutlig skatt. Inkomsterna som den bidragsskyldiga har när underhållsstödet ska betalas kan vara betydligt lägre. För en del bidragsskyldiga leder det till att den inkomst som de har i dag inte räcker till för att betala de krav som riktas mot dem.

Betalningsskyldighet i underhållsstöd bygger i stället på inkomster som hämtas från en två år gammal inkomst enligt ett beslut om slutlig skatt. Inkomsterna som den bidragsskyldiga har när underhållsstödet ska betalas kan vara betydligt lägre. För en del bidragsskyldiga leder det till att den inkomst som de har i dag inte räcker Ofta uppstår därför en skuld. Bidragsskyldiga som har inkomster som inte sänkts betydligt jämfört med för två år sedan betalar inte heller alltid de betalningsbelopp som räknats fram. Mindre än 60 procent av det som Försäkringskassan kräver in blir betalt till myndigheten. Många skulder lämnas över till Kronofogden.

Genom införandet av arbetsgivardeklarationer på individnivå för hela arbetsmarknaden år 2019 finns nu goda möjligheter att få tillförlitlig information om de allra flesta personers inkomst av tjänst månad för månad i nära anslutning till att lönen betalats ut.

En statlig utredning (BUMS) har i betänkandet *Träffsäkert – införande av månadsuppgifter i bostadsbidraget och underhållsstödet* bland annat, mot bakgrund av problemen med skuldsättning och träffsäkerhet, att den bidragsgrundande inkomsten i bostadsbidraget och den betalningsgrundande inkomsten i underhållsstödet som huvudregel ska baseras på aktuella historiska inkomster som hämtas från uppgifter ur arbetsgivardeklarationerna när det är möjligt. Utredningens förslag har remitterats och förslagen bör därför kunna genomföras utan dröjsmål.

Anslagsförslag 2023 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Barnbidrag	33 389 255	1 452 000
1:2 Föräldraförsäkring	49 662 693	±0
1:3 Underhållsstöd	2 897 838	±0
1:4 Adoptionsbidrag	14 784	±0
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 081 900	±0
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	4 485 381	±0
1:7 Pensionsrätt för barnår	9 063 100	±0
1:8 Bostadsbidrag	4 564 633	±0
99:1 Kompensation för höga drivmedelskostnader	±0	4 860 000
Summa	105 159 584	6 312 000

Anders Ygeman (S)

Kalle Olsson (S)

Ola Möller (S)

Zara Leghissa (S)

Åsa Eriksson (S)

Sanne Lennström (S)

Jessica Rodén (S)